

## ТӨРИЙН САНХҮҮГИЙН БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТ, ҮР ДҮН

**Д.Оюунцэцэг**

*Худалдаа Үйлдвэрлэлийн Дээд Сургууль, yalguulagch\_xzx@yahoo.com*

### ОРШИЛ

Зах зээлийн харилцаанд шилжин орсноос хойшхи сүүлийн 20 гаруй жилийн хугацаанд эдийн засаг нийгмийн хөгжилд олсон ололт амжилт дээрээ тулгуурлан МУ-ын засгийн газраас “МУ-ын мянганы хөгжлийн зорилтод суурилсан үндэсний хөгжлийн цогц бодлого”-ыг 2008 онд боловсруулан гаргасан билээ. Энэхүү баримт бичигт тодорхойлсноор “Эдийн засгийн бодлогын гол зорилт нь 2007-2015 онд “Мянганы хөгжлийн зорилтуудыг хэрэгжүүлж, эдийн засгийн өсөлтийг жилд 14 хувьд, нэг хүнд ногдох дотоодын нийт бүтээгдэхүүнийг 5 мянгаас доошгүй ам.долларт хүргэж эдийн засгийн эрчимтэй хөгжлийн үндэс суурийг тавих, 2016-2021 онд эдийн засгийн өсөлтийг жилд дунджаар 12-оос доошгүй хувь байлгаж, мэдлэгт суурилсан эдийн засгийг төлөвшүүлэн хөгжүүлж, нэг хүнд ногдох дотоодын нийт бүтээгдэхүүнийг 12 мянгаас доошгүй ам.доллар болгож, дэлхийн дундаж орлоготой орнуудын эгнээнд орох эдийн засгийн чадамж, нөөц боломжийг бүрдүүлэхэд оршино”[2] гэж заажээ.

Эдгээр зорилтыг хэрэгжүүлэхэд улс орны эдийн засгийн нөөц бололцооноос гадна төрөөс авч явуулах санхүүгийн бодлого, тэр дундаа төсвийн бодлого гол үүрэгтэй. Иймээс Монгол улсын эдийн засгийн хөгжлийн өнөөгийн байдлыг судлан шинжилж, тухайн нөхцөлд тохирсон төсөв санхүүгийн бодлогын зорилго, чиглэлийг тодорхойлоход судлаачийн зүгээс хувь нэмэр оруулах зорилго тавьсан юм.

### МОНГОЛ УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛД ХИЙСЭН СУДАЛГАА

Эдийн засгийн онолын хувьд “хөгжил гэсэн нэр томъёо нь эдийн засгийн удаан хугацаанд харьцангуй тэнцвэрт байдалд оршин байгаа ҮНБ-ний жилийн өсөлтийн хурдцыг 5-7%, түүнээс дээш түвшинд байлгах чадавхи гэсэн үг мөн” [3]. ҮНБ-ий зэрэгцээ ДНБ-ий өсөлтийг мөн авч үздэг. Түүнчлэн үйлдвэрлэлийн өсөлтийг хүн амын өсөлттэй харьцуулан судлах зорилгоор нэг хүнд ногдох ДНБ гэсэн үзүүлэлтийг ашиглана. Орчин үед эдгээр үндсэн үзүүлэлтийн зэрэгцээ улс орнуудын эдийн засгийн хөгжлийн түвшинг тодорхойлохдоо ажилгүйдэл, ядуурал, тэгш биш байдал гэсэн нийгмийн

үндсэн үзүүлэлтүүдийг авч үздэг болсон байна. Иймээс эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлтийн зэрэгцээ дээрх гурван үзүүлэлт сайжирсан байвал тухайн улс орныг хөгжиж байна хэмээн тодорхойлж болох юм. Тэгвэл МУ-ын эдийн засаг хөгжиж чадаж байна уу, үгүй гэдэг асуудлын хариуг олохын тулд дараах судалгааг хийж үзье.

## Хүснэгт 1. ДНБ-ий өсөлт

Он	2005	2006	2007	2008	2009*1
ДНБ 2005 оны зэрэгцүүлэх үнээр /сая.төг/	2779578.3	3017425.8	3325892.5	3622670.5	3564278.1
ДНБ-ий өсөлт /%/		8.56	10.2	8.9	-1.6
Нэг хүнд ногдох ДНБ 2005 оны зэрэгцүүлэх үнээр /мян.төг/	1091	1170.2	1271.9	1350.0	1302.4
Өсөлт / мян. төг/	62	79.2	101.7	78.1	-47.6

Эх сурвалж: Статистикийн эмхэтгэл 2008 он  
Статистикийн бюллетень 2009 он 12-р сар

ДНБ-ний хэмжээ жил бүр тодорхой хэмжээгээр өсөж байгаа боловч “Мянганыхөгжлийнзорилт”-ыгхангаххэмжээндхүрээгүй, өсөлт нь удааширсан байна. ДНБ-ний өсөлтийн хурдац 2008 онд өмнөх жилийнхээс буурсан гол шалтгаан нь ДНБ-ий 40 гаруй хувийг бүрдүүлдэг уул уурхайн олзворлох салбар болон ХАА, ой, агнуурын салбарын экспортын бүтээгдэхүүний үнэ дэлхийн зах зээл дээр асар ихээр унасан явдал юм. Энэ нь эдийн засгийн өсөлт цөөн салбараас хамааралтай, бүтэц нь оновчтой бус, эдийн засгийн суурь сайн бэхжээгүйн улмаас гаднын хүчин зүйлийн нөлөөлөлд өртөх магадлалтайг илтгэж байна. Түүнчлэн 2009 онд ДНБ-ий хэмжээ урьдчилсан гүйцэтгэлээр өмнөх оноос 1.6 хувиар буурсан нь дэлхийн санхүү, эдийн засгийн хямрал гүнзгийрч, манай улсын эдийн засагт сөргөөр нөлөөлж байгаагийн нэг тод илрэл юм. Үүний улмаас “Эдийн засгийн өсөлтийг дунд хугацаанд 8-10 хувиас бууруулахгүй байлгах” [4] гэсэн МУ-ын засгийн газрын дунд хугацааны зорилтыг хэрэгжүүлэх боломжгүй болж байна.

Нэг хүнд ногдох ДНБ-ний хувьд 2008 онд өмнөх оноос 23.6 мянган төгрөгөөр буурчээ. 2009 онд нэг хүнд ногдох ДНБ-ий хэмжээ урьдчилсан гүйцэтгэлээр 3.5 хувиар буурах төлөвтэй байна. Нэг хүнд ногдох ДНБ-ний хэмжээ дэлхийн бусад орнуудтай харьцуулахад бага байхад өсөлт нь ийнхүү буурч байгаа нь МУ-ын эдийн засгийн өсөлт хангалтгүй байгааг харуулж

байгаа юм.

Одоо эдийн засгийн хөгжлийг тодорхойлогч бусад хүчин зүйлийн хувьд авч үзье.

### Хүснэгт 2. Ажилгүйдлийн түвшингийн өөрчлөлт /хувь/

Он	2004	2005	2006	2007	2008
Ажилгүйдлийн түвшин /%/	3.6	3.3	3.2	2.8	2.8
Өөрчлөлт /%/		-0.3	-0.1	-0.4	0.0

Эх сурвалж: Статистикийн эмхэтгэл 2005, 2008 он

Ажилгүйдлийн түвшин 2005 оноос жил бүр буурсан эерэг үзүүлэлт харагдаж байгаа хэдий ч 2008 онд өмнөх оноос өөрчлөгдөөгүй байна. Түүнчлэн 2009 оны урьдчилсан гүйцэтгэлээс харахад бүртгүүлсэн ажилгүй иргэдийн тоо өмнөх оноос 8264 хүнээр буюу 27.7 хувиар өссөн байгаа нь ажилгүйдлийн түвшин буурахгүй байгааг харуулж байна.

### Хүснэгт 3. Ядуурлын үндсэн үзүүлэлт, улирлаар, 2007-2008 (хувиар)

	Улсын дундаж 2008	2007. 2006	2007. VII-IX	2007. X-XII	2008. I-III	2008. IV-VI
Ядуурлын хамралтын хүрээ	35.2	32.2	25.1	33.3	40.5	42.1
Ядуурлын гүнзгийрэлт	10.1	10.1	6.9	9.3	11.5	12.7
Ядуурлын мэдрэмж	4.0	4.5	2.8	3.6	4.5	5.1

Эх сурвалж: Статистикийн эмхэтгэл 2008 он

Хүн амын ядуурлын улсын дунджийн байдлыг авч үзвэл 2006 онд 32.2% байсан бол 2008 онд 35.2% болж, 3.3 нэгжээр өссөн байна. Ядуурлын хамралтын хүрээг улирлаар авч үзэхэд хүн амын ядуурлын байдал улирал бүр нэмэгдсээр байгаа үзүүлэлт харагдаж байна. Энэ нь МУ-ын засгийн газраас хэрэгжүүлж буй санхүүгийн бодлогын үр дүн хангалтгүйгээс эдийн засаг бүрэн утгаараа хөгжиж чадахгүй байгаагийн илрэл юм.

МУ-ын эдийн засгийн хөгжлийг дэлхийн бусад улс орнуудтай харьцуулан авч үзье.

### Хүснэгт 4. Дэлхийн хөгжлийн үзүүлэлтүүд /2008 оны байдлаар/

2008 он	ДНБ (сая ам.дол)	ДНБ-ий өсөлт (хувиар)	Нэг хүнд ногдох ҮНӨ Атласын аргаар (ам.дол)	ҮНӨ Атласын аргаар (сая ам.дол)
ЗӨАНДОрнууд	5658322.4	8.0	2,631	5080458.7

Еврод, төв азийн орнууд	3860600.2	5.5	7.418	3273966.4
Өндөр орлоготой орнууд	43189941.9	0.8	39.345	42041399.5
Бага, дунд орлоготой орнууд	17408312.7	6.2	2.789	15683146.9
Бага орлоготой орнууд	568504.3	6.4	524	509619.1
Дунд орлоготой орнууд	16826865.9	6.2	3.260	15159610.9
дэлхий	60587016.3	2.0	8.613	57637511.5
Монгол улс	5258.8	8.9	1680	4410.9

Эх сурвалж: <http://worldbank.org/>

Дэлхийн улс орнуудыг эдийн засгийн хөгжлийн үзүүлэлтээр нь жагсаахад Монгол улс ҮНО-ын хэмжээгээр 164, нэг хүнд ногдох ҮНО-ийн хэмжээгээр 160 дугаар байранд орж байна. ДНБ-ий жилийн өсөлтийн хувьд дэлхийн дунджаас дээгүүр байгаа хэдий ч нэг хүнд ногдох ҮНО-ын хэмжээгээр бага дунд орлоготой орнуудын дундаж түвшингээс бараг хоёр дахин бага байна.

Дээрх бүгдээс авч үзэхэд дэлхийн улс орнуудтай эдийн засгийн хөгжлийн хувьд хөл нийлүүлэн алхах, “Мянганы хөгжлийн зорилт”-д дэвшүүлсэн зорилтоо хэрэгжүүлэхийн тулд манай улсын өмнө эдийн засгийн хөгжлийг түргэтгэж, тогтвортой өсөлтийг хангах хэрэгтэй болж байгаа юм. Энэ нь манай төр засгийн авч хэрэгжүүлж байгаа санхүү, тэр дотроо төсвийн бодлогын хэрэгжилтийн үр дүнг сайжруулахыг зүй ёсоор шаардаж байгаа билээ.

#### ТӨСВИЙН БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТИЙН БАЙДАЛД ХИЙСЭН СУДАЛГАА

“Санхүүгийн шинжлэх ухааны үндэстэй бодлого, ухаалаг идэвхитэй үйл ажиллагаа нь эдийн засаг, нийгмийг хямралаас гаргах, цаашдын хөгжлийг тогтворжуулах, макро, микро түвшинд балансжилт, тэнцвэржилтийг хангах, бүхий л салбарт үйлдвэрлэлийн үр ашгийг дээшлүүлэхэд нөлөөлнө.” [5] Тэгээд ч эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийг хангаж, нийгмийн өмнө тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэхэд төсвийн бодлогоор дамжуулан санхүүгийн нөөц бололцоог зөв зохистой хуваарилах явдал нэн чухал байдаг. “Энэ талаар А.Смит “Үндэстнүүдийн баялаг” номондоо эдийн засгийн хөгжилд нөлөөлөгч гол хүчин зүйлүүдийн нэг нь эдийн засгийн бодлогын чиг хандлага, түүний эдийн засгийн өсөлтөнд нөлөө үзүүлж буй байдал гэж авч үзсэн байдаг.” [6] Товчоор хэлбэл санхүү, төсвийн бодлогын үр дүнгээс улс орны эдийн засгийн хөгжил шалтгаалдаг.

Эдийн засгийн онолоор авч үзвэл “Дараах гурван шаардлагыг хангасан Засгийн газрын төсөв улс орны эдийн засгийн хөгжлийн хурдац, тогтворжилтод эерэг нөлөө үзүүлж байх учиртай. Энэ нь:

1. Эдийн засаг дахь Засгийн газрын оролцоо аль болох бага байх

2. Татварын дарамт бага байх
3. Төсвийн тэнцвэржилт сайжирч, макро эдийн засгийг тогтворжуулахад төсвийн гүйцэтгэх үүрэг өсөж, алдагдалгүй буюу алдагдал багасаж байх"[7].

Му-ын төсвийн хувьд эдгээр шаардлагуудыг хэрхэн хангаж байгаа байдлыг авч үзье.

#### Хүснэгт 5. ДНБ-д төсвийн үзүүлэлтүүдийн эзлэх хувийн жин

Он	2005	2006	2007	2008	2009*
ДНБ (оны үнээр, тэрбум төг)	2779.5	3714.9	4599.5	6019.8	6055.7
ДНБ-д төсвийн зарлагын эзлэх хувийн жин	27.51	33.30	37.99	40.98	38.34
ДНБ-д төсвийн татварын орлогын эзлэх хувийн жин	24.90	30.37	32.66	31.41	26.67
ДНБ-д төсвийн алдагдлын эзлэх хувийн жин	2.64	3.32	2.89	-4.76	-5.43

Эх сурвалж: Статистикийн эмхэтгэл 2008 он  
Статистикийн бюллетень 2009 он 12-р сар

ДНБ-д төсвийн зарлагын эзлэх хувийн жин 2005 оноос хойш өссөөр 2008 онд 40,98 хувьд хүрсэн нь эдийн засаг дахь төрийн оролцоо жилээс жилд нэмэгдсээр байгааг харуулж байна. Харин 2009 онд энэ үзүүлэлт өмнөх оноос 2.64 нэгжээр буурсан нааштай хандлага гарчээ. Гэхдээ үүнийг төсвийн оновчтой бодлогын үр дүн биш, харин санхүүгийн хямралаас шалтгаалсан төсвийн орлогын бууралттай холбоотой зардлын багасалт гэж үзэж болно. ДНБ-д төсвийн зарлагын эзлэх хувийн жинг бусад орнуудын дундажтай харьцуулан авч үзвэл манай төрийн оролцоо хэт өндөр байгаа нь доорх графикаас харагдаж байна.

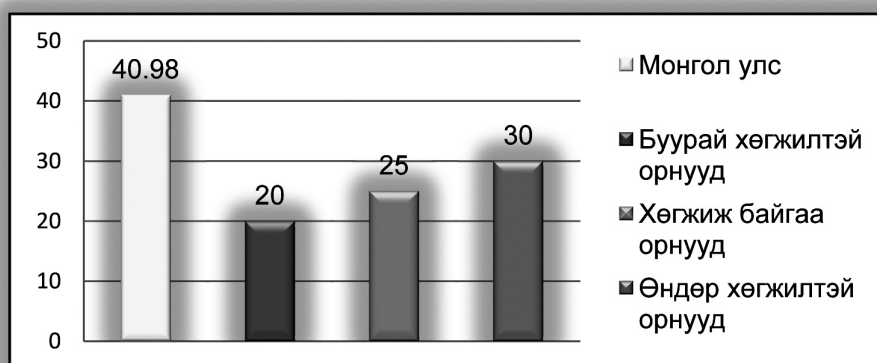


График 1. Дэлхийн улс орнуудын ЗГ-ын эдийн засаг дахь оролцоо /хувиар/

Манай улсын эдийн засаг дахь засгийн газрын оролцоо дэлхийн улс орнуудын дундажаас даруй 10 гаруй нэгжээр өндөр байгаагаас харахад аж ахуйн нэгжүүд бие даан чөлөөт өрсөлдөөний үндсэн дээр өсөж хөгжих нөхцөл хязгаарлагдмал байгааг харуулж байна. Гэтэл засгийн газраас төсвийн зарлагыг хязгаарлах биш харин жилээс жилд тэлэх бодлого баримтлахын зэрэгцээ төсвийн урсгал зардлын өсөлт буурахгүй байгаа нь зардлын бүтэц оновчтой бус, төсвийн хөрөнгийн үр ашиггүй зарцуулалт нэмэгдсээр байгаагаар холбоотой.

ДНБ-д төсвийн татварын орлогын эзлэх хувийн жин 2005 оноос хойш өсөж, 2007 онд 32.66 хувь, 2008 онд 31.41 хувьд хүрчээ. Нэг талаас нь авч үзвэл 2006 оноос татварын багц хуулиудыг шинэчлэн, татварын хувь хэмжээг бууруулж, татварын шатлалыг багасгаснаар татвараас зайлсхийх явдлыг хязгаарлаж, татвар төлөгчдийн татварын ачааллыг хөнгөлснөөр төсөвт орох татварын орлого нэмэгдэхэд нөлөөлсөн байна. Энэ нь татварын талаар төрөөс татварын оновчтой бодлого авч явуулж байгаагийн үр дүн гэж хэлж болох юм. Гэхдээ татварын орлогын өсөлтөнд нөлөөлсөн гол хүчин зүйл нь “Зарим бүтээгдэхүүний үнийн өсөлтийн албан татвар”-ыг 2006 оноос эхлэн 68 хувиар тооцож авч эхэлсэн явдал юм. Тухайлбал: Уг татвараас төсөвт 2006 онд 177.5 тэрбум, 2007 онд 353.7 тэрбум, 2008 онд 384.8 тэрбум төгрөгийн орлого тус тус орж ирсэн байна. Нөгөө талаас нь авч үзвэл татвар төлөгчдийн татварын дарамт нэмэгдсэн байна. Харин 2008 онд уг үзүүлэлт өмнөх оноос 1.25 нэгжээр, 2009 онд 4.74 нэгжээр тус тус буурчээ. 2006 оноос хойш төсвийн болон татварын ямар нэг дорвитой шинэчлэл хийгдээгүй байхад ДНБ-д эзлэх татварын орлогын хувийн жин ийнхүү буурсан нь санхүүгийн хямралтай холбоотой аж ахуйн нэгжийн ашиг орлогын багасалт болон экспортын бүтээгдэхүүний үнийн дэлхийн зах зээл дээрх уналтаас шалтгаалсан байна.

Төсвийн тэнцвэржилтийн хувьд ДНБ-д төсвийн алдагдлын эзлэх хувийн жингийн үзүүлэлтийг ашигладаг. МУ-ын төсөв 2005, 2006, 2007 онуудад ашигтай гарсан нь төрийн санхүүгийн бодлогын үр дүн сайн байгаа гэхээсээ илүүтэйгээр дээрх онуудад манай улсын эдийн засгийн хувьд гадаад орчны нөлөөлөл эерэг байсантай холбоотой. Тухайлбал: Манай улсын төсвийн орлогын нэлээд хувийг бүрдүүлдэг алт, зэс зэрэг экспортын бараа бүтээгдэхүүний үнэ дэлхийн зах зээл дээр хамгийн өндөр түвшинд хүрсэн билээ. Харин 2008 оноос эхлэн экспортын бүтээгдэхүүний үнэ огцом унахын хамт олон улсын санхүүгийн хямрал үүссэн нь манай улсын эдийн засаг, төсвийн байдалд сөргөөр нөлөөлснөөс төсвийн алдагдал 2008, 2009 онуудад эрс нэмэгдэхэд хүргэжээ. 2009 оны төсвийн алдагдлыг ДНБ-д харьцуулсан харьцаа 5.43 хувь байгаа нь олон улсын нийтлэг шаардлагатай харьцуулан авч үзэхэд ДНБ-ний 5%-иас ихгүй байх гэсэн шаардлагыг хангаж чадахгүй байгаагийн зэрэгцээ ЕНХ-нд элсэхэд тавигддаг 2%-иас илүүгүй байх гэсэн шаардлагатай харьцуулахад хоёр дахин өндөр байгаа юм. Ийнхүү эдийн

засгийн хөгжилд нөлөөлөх МУ-ын засгийн газрын төсвийн байдалд зарим нэг эерэг үр дүн харагдаж байгаа хэдий ч ерөнхийдээ шаардлагыг бүрэн хангаж чадахгүй байна гэсэн дүгнэлт гаргаж болохоор байна.

### **ДҮГНЭЛТ**

Дээрх бүгдийг нэгтгэн дүгнэж авч үзвэл:

ДНБ-ний хэмжээ 2006-2008 онуудад жилд дунджаар 9.22 хувиар өссөн боловч 2009 онд уг үзүүлэлт өмнөх оноос 1,6 хувиар буурах төлөвтэй байгаа нь манай улсын эдийн засаг уналтанд орж байгааг харуулж байгаа юм. Манай улс гадаад зах зээлээс шууд хамааралтай түүхий эдийн экспорт дээр түшиглэсэн эдийн засагтай учир үнийн уналтаас хамаарч экспортын орлого эрс буурч, гадаад худалдаа, төсвийн алдагдал нэмэгдэж байна. Мөн хүн амын ядуурал улам бүр газар авч, ажилгүйдлийн түвшин дорвитой буурахгүй байгаагаас хамаарч хөгжлийн зорилго болох “амьдралын чанарын сайжралт” МУ-д хангагдахгүй байна.

Эдийн засгийн хөгжлийг хангахад гол нөлөө бүхий төсвийн бодлогын хувьд авч үзвэл МУ-ын төсвийн бодлого нь хөгжлийн онолын үндсэн шалгууруудыг бүрэн хэмжээгээр хангаж чадахгүй байна. Түүгээр ч зогсохгүй эдийн засаг дахь төрийн оролцоо өндөр байхад төсвийн зарлагыг бууруулахын оронд нэмэгдүүлсээр байгаа нь төр тэнцвэржүүлэгч үүргээ гүйцэтгэж чадахгүй байгаагийн илрэл мөн.

Энэ бүхэн нь улс орны эдийн засгийн хөгжлийг түргэтгэж, эдийн засгийн хувьд дэвшүүлэн тавьсан зорилтуудаа амжилттай хэрэгжүүлэхийн тулд:

1. Улс орны эдийн засаг, санхүүгийн гадаад, дотоод орчны онцлог байдалд тохируулан төсвийн бодлогын зорилго чиглэлийг оновчтой тогтоож, хэрэгжилтийн үр дүнг дээшлүүлэх;
2. Эдийн засаг дахь төрийн оролцоог бууруулж, төрийн зохицуулалтыг оновчтой болгох;
3. Төсвийн бодлогоор дамжуулан олзворлох үйлдвэрийн боловсруулаагүй бүтээгдэхүүнд суурилсан эдийн засгийн бүтцийг өөрчилж, боловсруулах үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх замаар үндэснийхээ өрсөлдөх давуу талыг бий болгосны үндсэн дээр экспортын бүтээгдэхүүнийг дэлхийн зах зээлийн үнийн өөрчлөлтөөс хамаарахгүй болгох;
4. Төсвийн зарлагад бүтцийн шинэчлэл хийж, үр ашиггүй үрэлгэн зардлыг хязгаарлах, ялангуяа урсгал шилжүүлэг, хөрөнгө оруулалтын зардлын хуваарилалтыг үндсээр нь өөрчлөн төсвийн хөрөнгө оруулалт болон хүний хөгжлийн асуудалд зарцуулах хөрөнгийг нэмэгдүүлэх;
5. Төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлогыг үндэсний үйлдвэрлэлийг дэмжихэд чиглүүлэх замаар ажлын байр бий болгож, ажилгүйдлийг

- бууруулах;
6. Оновчтой халамжийн бодлогыг хэрэгжүүлэх замаар нийгмийн эмзэг бүлэгт багтаж байгаа иргэдийн ядуурлын гүнзгийрэлтийг өсөхөөс сэргийлэх, өөрөөр хэлбэл улс төрийн намуудын сонгуулийн амлалтын төсөвт үзүүлэх нөлөөллыг багасгах
  7. Төсвийн норм, нормативыг шинэчлэх, төсвийн зардлын хяналтыг сайжруулах замаар төсвийн хөрөнгийн ашиглалтыг сайжруулж, урсгал зардлын хэмжээг бууруулах зэрэг арга хэмжээнүүдийг авах нь эдийн засгийн хөгжлийг түргэтгэж, хүний хөгжлийг хангах зорилтыг хэрэгжүүлэх гол арга зам болно гэж үзэж байна.

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ:

ДНБ – Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн  
ЕНХ – Европийн нэгдсэн холбоо  
МУ – Монгол улс  
УБ – Улаанбаатар  
ҮНБ - Үндэсний нийт бүтээгдэхүүн  
ҮНО - Үндэсний нийт орлого

НОМЗҮЙ

1. “Millennium Development Goal-Based Comprehensive National Development Strategy of Mongolia” УБ 2008 page 163
2. “МУ-ын мянганы хөгжлийн зорилтод суурилсан үндэсний хөгжлийн цогц бодлого” УБ 2008 67 дахь тал
3. Т.Дорж нар “Хөгжлийн эдийн засаг” УБ 2000 12 дахь тал
4. МУ-ын засгийн газрын дунд хугацааны зорилт
5. Д.Цэрэнпил “Санхүүгийн бодлого” 1999 он
6. Б.Алтанцэцэг “Эдийн засгийн сэтгэлгээний түүх” 1997 он 26-р тал
7. Л.Шарав “Төсөв бол улс төрийн бодлого мөн” УБ 2006 260 дахь тал
8. “МУ-ын статистикийн эмхэтгэл” 2006, 2008 он
9. [www.nso.mn](http://www.nso.mn)

# ABSTRACT

Based on the economic development success gained from the past 20 years during the transition to market economy, Mongolian government approved the "Millennium Development Goals - Based Comprehensive National Development Strategy of Mongolia" in 2008. In this document it determined that "The main goal of the economic policy is, in 2007-2015, to achieve MDGs, reach an average annual economic growth of 14 percent, increase GDP per capita to at least 5,000 USD, and establish the basis for intensive economic development; in 2016-2021, to increase average annual economic growth to at least 12%, customize and develop knowledge-based economy, increase GDP per capita to a minimum of 12,000 USD, create economic capacity and resources to reach the level of world's middle income countries." [1] The implementation of this plan has already begun.

For example: in the 2009 forecast the Mongolian agriculture will increase 30% from previous year. But the economic growth is dependent on few sectors and its structure is inappropriate and due to unstable economy it is vulnerable to external factors. Energy supplement is unreliable, infrastructure development is poor, government expenditure is high, domestic market capacity is low, limited finance and currency reserves show that economic development is poor. For example: in the 2009 forecast the Mongolian GDP is 6130325.5\* million tugrug decreasing 1,6% from previous year.

Also the recent global financial deepened downturn is becoming economical and affecting our economy. Due to the current situation in Mongolia and the set economic goals there is a strong need to evaluate and direct the current government financial strategy, especially the budget policy and to better its implementation. Therefore as a Mongolian economist's input, I made it my goal to study Mongolian current economic stance and to develop financial strategic goal and direction that would fit the current situation.